

Mapování přístupnosti prostředí – aktualizace 2018

Úvod

Materiál Mapování přístupnosti prostředí připravilo Ministerstvo pro místní rozvoj ČR ve spolupráci s Ministerstvem dopravy ČR, Pracovní skupinou pro jednotnou metodiku mapování a kategorizace přístupnosti prostředí, Sjednocenou organizací nevidomých a slabozrakých a Asociací organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel. Tento materiál doporučuje a sjednocuje postupy pro činnosti v oblasti mapování přístupnosti prostředí s působností pro celé území České republiky.

Při mapování se neaplikují předpisy stavebního práva jako je zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů ani jeho prováděcí vyhláška č. 398/2009 sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb. Mapování zahrnuje výhradně uživatelská hlediska a sleduje skutečné podmínky ve stavbě. Předmětem mapování může být například novostavba školy, stejně tak poliklinika ve starší zástavbě nebo městský úřad v památkově chráněném objektu. Výstupem je začlenění stavby do určité kategorie dle míry přístupnosti a dále detailní informace pro uživatele o vstupu, vnitřní dispozici, případném hygienickém zázemí a jiné vybavenosti. Součástí může být i fotodokumentace. Na základě této informace se uživatel dle míry svého postižení rozhodne, zda je daná stavba pro něj přístupná či nikoli, zda tento objekt může navštívit sám, popř. jaký rozsah dopomoci musí zvolit (např. doprovod, asistenci apod.). Dále zpracován může být také návrh úprav pro vlastníka.

Mezi cílové skupiny patří osoby s tělesným, zrakovým a sluchovým postižením.

1. Mapování pro osoby s tělesným postižením

Pro osoby s tělesným postižením má mapování obzvlášť velký praktický význam. Počátky mapování sahají již do 90 let minulého století. Největší zkušenosti má Pražská organizace vozíčkářů.

V současné době mapuje asi 23 místních organizací osob s tělesným postižením na území celé České republiky. Všechny tyto organizace jsou členy pracovní skupiny a používají jednotnou metodiku. K dispozici jsou dva uživatelské dokumenty. Prvním je Metodika kategorizace přístupnosti objektů. Druhým je Metodika kategorizace přístupnosti tras a komunikací. Oba dokumenty pro osoby s tělesným postižením jsou zveřejněny na internetové adrese: <http://www.presbariery.cz/cz/mapovani-barierovosti/metodika> .

2. Osoby se zrakovým postižením

Objekty, služby a komunikace musí být přívětivé a bezpečné též pro osoby se zrakovým postižením. Zrakové postižení představuje komplikace především při orientaci v prostředí, ale také při získávání informací. Ztráta zrakového vjemu se kompenzuje opatřeními na bázi sluchového a hmatového vjemu. Nedostatečný zrak se pak kompenzuje opatřeními ve prospěch jeho efektivního využívání.

Zrakově znevýhodněná osoba ke své přípravě trasy využívá jiné zdroje informací, sociální a další služby jiného charakteru než osoba s jiným handicapem. Grafické výstupy nejsou využitelné.

Z toho vyplývá, že je obtížné a pravděpodobně i zcela neúčelné, zpracovávat a aplikovat univerzální pravidla pro mapování prostředí z hlediska osob se zrakovým postižením. Osoby se zrakovým postižením totiž pro přípravu své trasy raději využívají služeb pro ně přizpůsobeného navigačního centra SONS nebo asistenční služby u dopravců a asistenční služby při nakupování v samoobslužných provozech. Zcela specifické pak jsou areály nemocnic. Cílem takového mapování může být nanejvýš podklad pro postupné dodatečné odstraňování bariér ve starších objektech nebo na vytipovaných trasách. Zde je pak nutné postupovat více adresně a individuálně s ohledem na stávající podmínky, organizační opatření a informační systémy. V budovách se mapuje především:

* pro nevidomé osoby – u vstupu do budovy majáček se základní frází na povel č. 1 a rozšířenou frází na povel č. 2, souhrnně stav hmatových prvků, konkrétně hmatové nebo akustické vedení na přístupu k informační přepážce nebo vybrané pokladně, u výtahu hmatnost všech ovladačů, včetně jejich Braillského a reliéfního označení, v kabině výtahu akustické hlášení stanic, na dveřích do hygienických prostor a šaten braillové a reliéfní označení a v rámci informačního nebo orientačního systému šířeného vizuální cestou, zda je dostupná též ve zvukové podobě (např. u odjezdů nebo příjezdů spoju veřejné dopravy jejich vybavení hlasovým výstupem).

* pro slabozraké osoby – na schodišti kontrastní označení madel, vstupního a výstupního stupně každého ramene, u dveří jejich kontrastní označení, na celoskleněných dveřích a stěnách opět jejich kontrastní označení a v rámci orientačního systému dostatečný kontrast a velikost čísel podlaží, obdobně kontrastní označení částí budov a jednotlivých místností.

Podrobnější informace ze stran uživatelské praxe může poskytnout Metodické centrum odstraňování bariér Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých České republiky: <http://www.sons.cz/bariery>

3. Osoby se sluchovým postižením

Obdobně objekty, služby a komunikace musí být přívětivé a bezpečné též pro osoby se sluchovým postižením. Sluchové postižení představuje komplikace především při orientaci v prostředí, ale také při získávání informací. Ztráta sluchového vjemu se kompenzuje opatřeními na bázi zrakového vjemu. Uplatňuje se zásada „Co je slyšet, musí být i ve viditelné formě“. Nedostatečný sluch se pak kompenzuje opatřeními ve prospěch jeho efektivního využívání.

Nutné je překonávat informační a komunikační bariéry. V budovách se mapuje především:

* pro neslyšící osoby – u vstupu do budovy v případě oboustranného komunikačního systému jeho optické signály, obdobně v kabině výtahu u obousměrného komunikačního systému jeho optické signály, u požárně evakuační signalizace opět jeho optické signály, u informačních přepážek a pokladen osvětlení pro odezírání ze rtů a u informací šířených zvukovou cestou, zda jsou dostupné i ve vizuální podobě (např. u místního rozhlasu v budově, zda je doplněn světelným informačním panelem).

* pro nedoslýchavé osoby – v kabině výtahu u obousměrného komunikačního systému jeho indukční smyčka, ve shromažďovacích prostorech opět indukční smyčka a obdobně u částí pokladen a informačních přepážek indukční smyčka.

Podrobnější informace ze stran uživatelské praxe může poskytnout Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel: <http://www.asnep.cz> .

4. Zveřejňování informací o stávajícím stavu zpřístupňování železničních stanic a zastávek

Železniční stavby mají specifické prostředí. V praxi je nutné uvažovat o interakci mezi infrastrukturou a vozidlem. Zavedeny jsou vlastní atributy přístupnosti. Při přepravě osob s omezenou schopností pohybu nebo orientace je také nabízena asistenční služba.

Vytváří se pasporty o aktuálním stavu přístupnosti železničních stanic a zastávek, včetně nástupišť. Data od Správy železniční dopravní cesty, státní organizace jsou aktualizována zhruba 4x ročně. Data od Českých drah, akciová společnost jsou aktualizována průběžně. Informace pro cestující o přístupnosti jsou zveřejněny na internetovém portále dopravce České dráhy: <https://www.cd.cz/stanice/>

Shrnutí

Při mapování se neaplikují předpisy stavebního práva. Mapování zahrnuje výhradně uživatelská hlediska.

K mapování pro osoby s omezenou schopností pohybu, tj. pro osoby s tělesným postižením je k dispozici podrobná uživatelská dokumentace; viz bod 1.

<http://www.presbariery.cz/cz/mapovani-barierovosti/metodika> .

Mapování pro osoby s omezenou schopností orientace, tj. pro osoby se zrakovým a sluchovým postižením se provádí více adresně a individuálně. V případě potřeby se mapují uživatelsky vytipované

prvky; viz body 2 a 3. Podrobná uživatelská dokumentace neexistuje. Místo odkazu je přiložena jejich sumarizace. Mapuje se:

- u vstupů do budov - majáček se základní frází na povel č. 1 a rozšířenou frází na povel č. 2 a u oboustranného komunikačního systému jeho optické signály;
- souhrnně stav hmatových prvků;
- u vybraných pokladen a informačních přepážek hmatový nebo akustický přístup od vstupu, osvětlení pro odezírání ze rtů a vybavenost indukční smyčkou;
- na požárně evakuační signalizaci - její optické signály;
- na schodišti - kontrastní označení madel, vstupního a výstupního stupně každého ramene;
- u výtahu - hmatnost ovladačů, jejich Braillové a reliéfní označení, v kabině akustické hlášení stanic, u obousměrného komunikačního systému jeho optické signály a indukční smyčka;
- u dveří - jejich kontrastní označení;
- na celoskleněných dveřích a stěnách – jejich kontrastní označení;
- u hygienických prostor a šaten - Braillové a reliéfní označení dveří;
- ve shromažďovacích prostorech - indukční smyčka;
- u informačního nebo orientačního systému pro veřejnost jeho dostatečný kontrast a velikost čísel označení podlaží, obdobně kontrastní označení částí budov a jednotlivých místností;
- dále v rámci informačního nebo orientačního systému šířeného vizuální cestou, zda je dostupná též ve zvukové podobě (např. u odjezdů nebo příjezdů spojů veřejné dopravy jejich vybavení hlasovým výstupem);
- naopak u informací šířených zvukovou cestou, zda jsou dostupné i ve vizuální podobě (např. u místního rozhlasu v budově, zda je doplněn světelným informačním panelem).

Železniční stavby mají specifické prostředí. Informace pro cestující s omezenou schopností pohybu nebo orientace jsou na internetovém portále dopravce České dráhy; viz bod 4.

<https://www.cd.cz/stanice/>